

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีต่างๆ นั้น ทำให้เห็นว่า ในกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้การรวมตัวในลักษณะพหุภาคี ทั้งที่ปรากฏอยู่ภายใต้กรอบความตกลงการจัดทำเขตการค้าเสรีขององค์การการค้าโลก (WTO) ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และภายใต้เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ซึ่งมีรัฐสมาชิกเป็นจำนวนมาก และเป็นระบบที่มีความซับซ้อน การให้บรรดารัฐสมาชิกทั้งหลาย ยอมรับ และให้ความเคารพต่อข้อกำหนดกฎเกณฑ์นั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยกลไกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยอิงฐานของกฎเกณฑ์ที่มีความเข้มงวด มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นกลาง มีความโปร่งใส มีความแน่นอนชัดเจน จึงจะสามารถใช้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถือเป็นจุดแข็งของกระบวนการระงับข้อพิพาทในระบบนี้ด้วย นั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะได้มีการจัดทำบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดดังกล่าว แต่ก็ยังคงพบปัญหาข้อบกพร่องที่สำคัญอยู่บางประการ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการร้องขอให้จัดตั้ง คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทในระหว่างกระบวนการเจรจาปรึกษาหารือ ปัญหาบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท ปัญหาการดำเนินคดีในกรณีเร่งด่วนฉุกเฉิน รวมทั้งในกรณีที่เกี่ยวข้องสินค้าเน่าเสียง่าย และปัญหาค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางกฎหมาย รวมถึงปัญหาในเรื่องของ “วิธียาเซียน” ซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่ปรากฏอยู่ภายใต้การรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน ที่มีผลทำให้อาเซียน (ASEAN) ไม่นิยมแก้ไขปัญหากันโดยใช้วิธีการระงับข้อพิพาทที่มีผลผูกพัน (Dispute Settlement) เท่าใดนัก แต่มักจะแก้ไขปัญหากันในระดับการเมืองในระหว่างผู้นำโดยอาศัยการเจรจากันมากกว่า (Dispute Avoidance) ซึ่งสิ่งนี้เอง ได้กลายมาเป็นอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่ง ต่อการใช้กระบวนการระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement) เพื่อยุติปัญหาข้อขัดแย้ง

แต่ในขณะที่ ในกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้การรวมตัวในลักษณะทวิภาคี ทั้งภายใต้เขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) เขตการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์ (TNZCEPA) และเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) รวมถึง เขตการค้าเสรีอเมริกา-ชิลี (U.S.-Chile FTA) และเขตการค้าเสรีแคนาดา-อเมริกา (Canada-U.S. FTA) นั้น มีรัฐสมาชิกเป็นจำนวนน้อย ดังนั้น